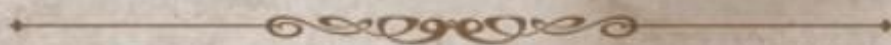

Вобраз Еўфрасінні Полацкай у сучасным беларускім мастацтве

Установа адукацыі “Аршанская дзяржаўная агульнаадукацыйная сярэдняя школа №20”

Вобраз Еўфрасінні Полацкай ў сучасным беларускім мастацтве

Над даведнікам працавалі:

Рэдактар А. Я. Панкратава

Мастакі-афарміцелі: Дар'я Руткоўская, Уладзіслаў Пашкоўскі

Укладальнікі: Шарснёва Вольга. Вобраз Еўфрасінні Полацкай у публіцыстыцы

Шкрадава Дар'я, Губенка Святлана. Вобраз Еўфрасінні Полацкай у мастацкай літаратуры

Панкратава А. Я. Вобраз Еўфрасінні Полацкай у паэзіі

Аўсюкевіч Яна. Вобраз Еўфрасінні Полацкай у выяўленчым мастацтве

Туранская Карына. Вобраз Еўфрасінні Полацкай у скульптуры

Папкова Таццяна. Вобраз Еўфрасінні Полацкай у іканапісе

Нікалаенка Вікторыя. Вобраз Еўфрасінні Полацкай у ювелірным мастацтве

26 красавіка 2012 г.

Назавіце вядомых вам дзеячаў беларускага мастацтва

1. Мікола Купава
2. Арлен Кашкурэвіч
3. Аляксей Марачкін
4. Уладзімір Арлоў
5. Мікола Кузьміч
6. Ігар Голубеў
7. Сяргей Тарасаў
8. Нінэль Шчасная
9. Арлен Кашкурэвіч
10. Сяргей Лагуновіч-Чарапко
11. Анатоль Арцімовіч
12. Святлана Заскевіч
13. Вольга Іпатава
14. Сяргей Тарасаў
15. Людміла Рублеўская

Да Года кнігі ў Рэспубліцы Беларусь і 910-годдзя з дня нараджэння беларускай асветніцы, Прападобнай Еўфрасінні Полацкай

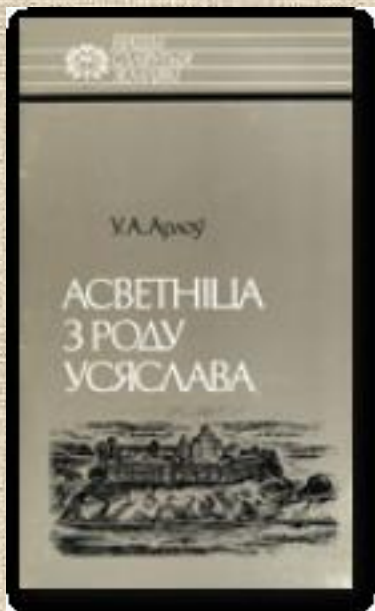
Сёлетні год, як вядома, абвешчаны годам кнігі.

Думаю, што нас, жыхароў Віцебшчыны, гэта павінна закрануць у першую чаргу, таму што менавіта з кнігай звязана дзейнасць асоб, якія праславілі Віцебшчыну: для нас кніга- гэта і Прападобная Еўфрасіння Полацкая, якая, перапісваючы кнігі, несла святло ведаў нашаму народу, 910 - годдзе якой мы адзначаем сёлета, гэта і Францыск Скарына, першадрукар і асветнік, і Спірыдон Собаль, які працаваў над букваром у некалькіх кроках ад нас, і Васіль Быкаў, якога ведаюць далёка за межамі Беларусі, і Рыгор Барадулін, народны паэт Беларусі.

Таму, каб быць дастойнымі славы нашых землякоў, мы, творчая група вучняў сярэдняй школы № 20, вырашылі ў год кнігі скласці сваю кнігу – даведнік “Вобраз Еўфрасінні Полацкай у сучасным беларускім мастацтве”

Вобраз Еўфрасінні Полацкай у публіцыстыцы

У публіцыстычнай літаратуры жыццё Еўфрасінні Полацкай апісана шмат якімі аўтарамі, але ў большай ступені яна прадстаўлена ў кнігах **Уладзіміра Арлова**. Пра беларускую князеўну мы можам прачытаць у такіх кнігах гэтага аўтара, як “Таямніцы полацкай гісторыі”, “Асветніца з роду Усяслава” і інш.

Але мяне найбольш захапіла кніга “Еўфрасіння Полацкая”, у ёй пра патронку Беларусі распавядаецца ў займальнай папулярнай форме .

Апрача папулярнага нарыса жыцця і духоўных подзвігаў святой, у кнігу ўключана яе «Жыццё», звернутыя да Еўфрасінні Полацкай малітвы, а таксама аповяд пра загадкавае знікненне і пошукі нацыянальнай рэліквіі — напрасольнага крыжа.

Канечне, Вы можаце сказаць, што гэта вам і так вядома з урокаў гісторыі і беларускай літаратуры, але ў гэтай кнізе ёсць тое, пра што “Жыццё..” маўчыць.

А маўчыць яно пра тое, як дыпламатычны талент і аўтарытэт полацкай князеўны спыняў княжацкія міжусобіцы, таму што, як сцвярджае гісторык, Еўфрасіння мела вялікую вагу ў вырашэнні палітычных пытанняў. Дарэчы, толькі калі на Полацкай зямлі ўсталяваўся адносна спакой, Еўфрасіння вырашыла зрабіць паломніцтва ў Іерусалім.

Напрыканцы свайго выступу хачу сказаць, што хоць дадзены твор і адносіцца да публіцыстычнага жанру, аднак чытаць яго было легка і цікава: я не проста атрымала інфармацыю, але і адчула эпоху, у якой жыла наша асветніца, разам з аўтарам я вандравала па вуліцах старажытнага Полацка, разважала аб тым, на якіх кнігах магла вырасці асветніца, што магло яе падштурхнуць да такога выбару. Гэты твор значна папоўніў мае веды пра дзейнасць Еўфрасінні Полацкай і даў магчымасць паглядзець на яе не толькі як на гістарычную асобу, але і як на адмысловую жанчыну, чалавека.

Шарснёва Вольга, 9 “Б” клас

Вобраз Еўфрасінні Полацкай у сучаснай мастацкай літаратуры

Сяргей Тарасаў . Аповяданне “Фрэскі”

Самай старажытнай выявай Еўфрасінні Полацкай доўгі час лічылася фрэска на паўночна-заходнім стоўпе Спаскай царквы, раскрытая ў 1950

На ёй мы бачым выяву жанчыны ў шчыльна павязаным манаскім плаце, з німба. Яркую індывідуальнасць аблічча святой падкрэсліваюць выразныя рысы твару: высока паднятыя паўкруглыя бровы, шырока расстаўленыя вочы.

Здаецца, што яшчэ мы можам сказаць пра гэты твор мастацтва? Гісторык і пісьменнік Сяргей Тарасаў прысвяціў гісторыі стварэння гэтай фрэскі цэлае аповяданне, вельмі цікавае і прыгожае.

Ен прымусіў нас ақунуца ў гістарычную атмасферу Полацка 12-га стагоддзя, калі яго вуліцы яшчэ былі вымашчаны бярвеннем, прымусіў паглядзець на Сяльцо, калі ішло будаўніцтва манастыра, які і сёння знаходзіцца ў Полацку: “ Да Спаскай царквы туліліся драўляныя прыбудовы – манастырскія келлі. Навокал стукалі сякеры цесляў, а побач, у спецыяльна адведзеным месцы, муляры мясілі вапну, бралі раствор - цамянку і рыхтавалі тонкую пляскатую цэглу- плінфу.”

Таленавітым людзьмі заўсёды была багатая Беларусь, адным з іх і з’яўляецца адзін з галоўных герояў апавядання мастак Лукаш, якому даручана упрыгожыць Спасаўскі манастыр фрэскамі з выявамі святых . Але на адной з такіх фрэсак Еўфрасіння спазнае сябе :

- Я бачыла тваю работу. Майстра...Ці не занадта дазваляеш сабе?

Лукаш апусціў галаву.

- Я ўсяго толькі грэшная манахіня,- працягвала Еўфрасіння,- смяротны чалавек, які нарадзіўся і памрэ. Ты ж павінен пісаць лікі святых - тых, хто быў і вечна будзе. Ты мяне разумееш?

- Разумею.

- Тады перапішы лікі нанова...

- Не...

- Чаму?

- А ты не разумееш, Прадслава?

- Лукаш,- у голасе ігуменні пачулася цеплыня.- Лукаш, ты ж ведаеш: няма больш князеўны і няма больш Прадславы. Гэта не вернецца, як не вернуцца нашы гульні на бацькавым дворышчы...Забудзь! Так трэба. Ты чуеш мяне?

- Чую.

- Перапішы лікі...

- Не буду.

- Тады...я змагу загадаць табе, але я прашу: не рабі так болей.

- Добра

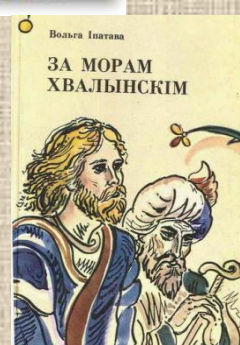
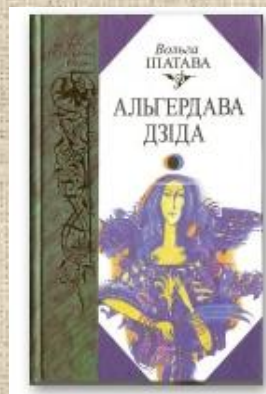
І яны разышліся.

Як бычыце, аўтар дазволіў сабе дамысліць, што мастак быў закаханы ў ігуменню яшчэ з тых часоў, калі яна была Прадславай. Хто ведае, можа, сапраўды дзякуючы каханню з’явілася гэта фрэска, дзякуючы якой мы сёння , праз дзевяць стагоддзяў, можам уявіць сабе, як выглядала ў жыцці беларуская святая .

Вольга Іпатава. Аповесць “Прадслава”

Гістарычная тэматыка характэрна для творчасці такой сучаснай беларускай пісьменніцы, як Вольга Іпатава. Тэматыка яе твораў разнастайная, але асноўныя тэмы – перыяд жыцця славян у дахрысціянскі перыяд, станаўленне рэлігіі. Вольга Іпатава — прызнаны майстар гістарычнай прозы. Аўтар цыклу апавяданняў “Гул далёкіх стагоддзяў”, аповесцяў “Агонь у жылах крэменю”, “Чорная княгіня”, “За морам Хвалынскім” (усе 1989), трылогіі “Залатая жрыца Ашвінаў”, “Вяшчун Гедзіміна”, “Альгердава дзіда” (2002).

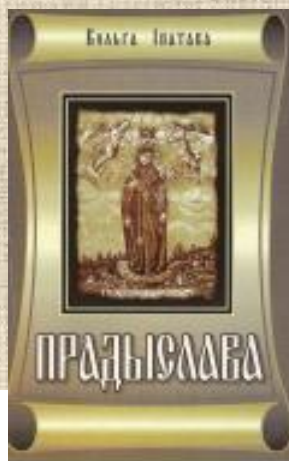

Беларуская святая паказана даволі строгім і суровым да жыцця і да людзей чалавекам, яна часам здзіўляе сваей не па-жаночы моцнай воляй, халодным практычным розумам, мне здаецца, што пісьменніца і сама валодае такімі рысамі характару.

Калі слухаш аповесць, здзіўляе шырыня мастацкага вымыслу пісьменніцы, яе жаночы погляд на тое, чаму ж насамрэч Прадслава ўцякла ў манастыр. Паводле версіі Вольгі Іпатавай,

юная княгіня кахала таго, каго кахаць было не дазволена... Яна не баялася ні бацькоў, ні размоў вакол сваей асобы, сваім адыходам у манастыр яна захавала жыццё свайму каханаму, якога за

адносіны з ёй па тым часе павінны былі проста забіць. Яна пабаялася за яго жыццё, бо прыклады такой расправы з непажаданымі жаніхамі яна назірала на ўласныя вочы. А са сваімі пачуццямі Прадславе было нававана змагацца ўсе свае жыццё, нават калі яна была ўжо ягуменнай.

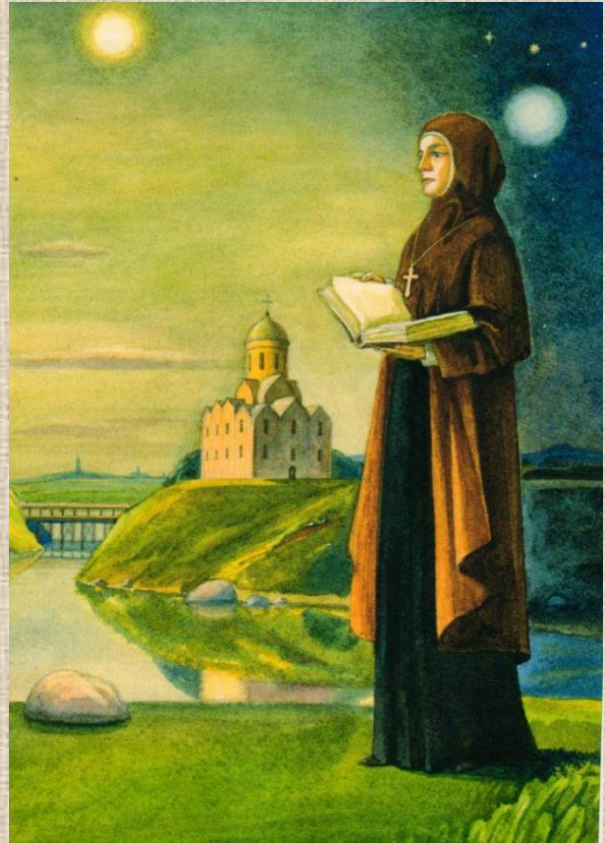
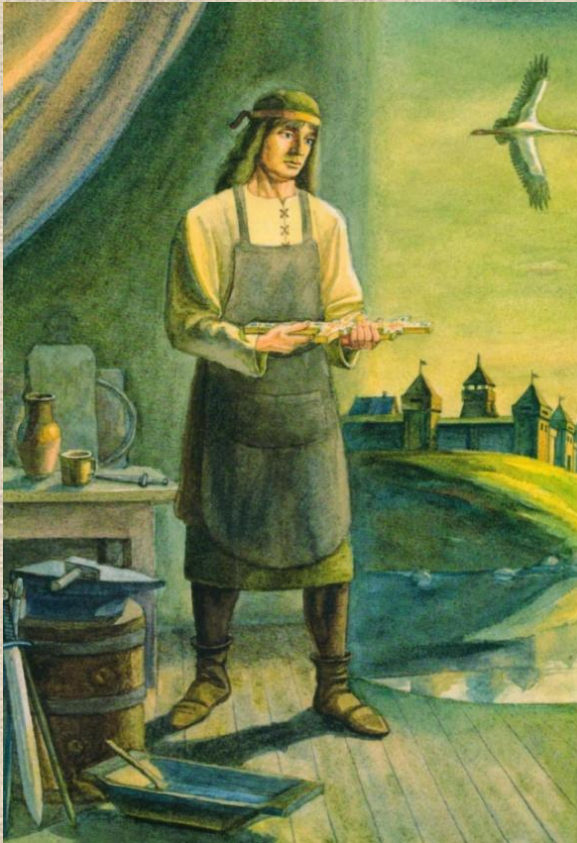

Але мяне здзівіла біяграфія Вольгі Іпатавай.

Хоць нарадзілася янаў пераможным 1945 годзе, аднак дзяцінства яе пазначана асабістай трагедыяй — у чатырохгадовым узросце яна страціла маці. Жыццё ў бабулі, сям'і бацькі і мачыхі, у дзіцячым доме — гэта той асяродак, маральная атмасфера, у якіх праходзіла яе дзяцінства і юнацтва. Яна рана адчула сваю самастойнасць, навучылася разумець і пераадолюваць цяжкасці, супярэчнасці паўсядзённага побыту і ўзаемаадносіны людзей, сама вымушана была прабіваць дарогу.

Мне здаецца, што менавіта гэтая адметнасць лесу пісьменніцы наклала адмысловы адбітак на яе асабісты характар і ў сваю чаргу на адметнасць таго вобразу, які яна стварыла ў сваёй аповесці “Прадслава”.

Пісьменніца ў сваёй аповесці абапіраецца на жыццёвыя вехі святой, ведамыя з хронік, запісаў, дакументальных сведчанняў, але шмат у творы і аўтарскай інтэрпрэтацыі, што робіць аповесць цікавай і займальнай.

Мне было цікава слухаць гэту аповесць, і я раю пазнаёміцца з ёй і вам.

Вобраз Еўфрасінні Полацкай у выяўленчым мастацтве

Нінэль Іванаўна Шчасная, дарэчы, ураджэнка Полацка, - беларускі жывапісец і графік. Удзельніца больш за 50 персанальных выстаў ў Беларусі і за мяжой. Заслужаны дзеяч мастацтваў БССР.

Як сцвярджае сама мастачка, Еўфрасіння полацкая малявалася ёй неаднойчы ў самых розных творах, але заўжды вельмі важна было знайсці ў яе вобразе адухоўленасць, глыбіню без пазіравання.

Калі Нінэль Шчасную назвалі Ганаровым грамадзянінам Полацка, яна ў адказ падарыла гораду карціну “Наша жамчужына”: Еўфрасіння ўзносіцца над царквой і трымае ў руках жамчужыну. На гэтай карціне мы бачым, што беларуская святая нібы ахоўвае палачан сваім празрыстым адзеннем, гэта дасягаецца за кошт таго, што да жывапіснага сюжэта мастачка дадала драпіроўкі з празрыстага чысцютка-белага шкловалакна, якое вырабляецца ў Наваполацку і вось ужо дваццаць гадоў з’яўляецца адным з яе любімых матэрыялаў з-за яго незвычайных дэкаратыўных магчымасцей. Адзенне галоўнай гераіні карціны аб’ёмнае, яно, як своеасаблівая заслона, часткова прыадкрывае нам зямлю з выявай пабудаванай Еўфрасінняй царквы. Сёння гэты твор захоўваецца ў фондах Полацкай карціннай галерэі.

Гэтай жа мастачцы належыць трыпціх “**Еўфрасіння Полацкая і Спаса- Еўрасіннеўская царква**”, на якой, калі ўважліва прыгледзецца, можна уявіць, як Еўфрасіння размаўляе з дойлідам Іаанам, а можа, дорыць яму натхненне, недарэмна ж царква была пабудавана ўсяго за 30 тыдняў.

Муж і жонка **Валянцін і Ляіля Варэцы** паходзяць з Украіны. У Беларусь прыехалі толькі ў 1985 годзе, але так захапіліся нашай гісторыяй і культурай, што стварылі серыю карцін пад агульнай назваю “Гістарычныя асобы Беларусі”. Паводле літаграфіяў былі складзеныя два альбомы рэпрадукцыяў. У кожным альбоме па 20 асобаў, якія аказалі ўплыў на палітычнае ці культурнае развіццё Беларусі. Адна з такіх работ- літаграфія “Евфросиния Полоцкая”, на якой мы бачым святую на фоне карты старажытнага Полацка, побач- нязменныя сімвалы: крыж і царква.

Шмат якія творы мастакоў ўвайшлі ў падручнікі для школ. Зараз сужонцы жывуць у Аўстраліі.

Аляксей Антонавіч Марачкін - беларускі жывапісец, педагог.
Працы А. Марачкіна захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі,
у музеях і прыватных галерэях Беларусі, Польшчы, Германіі, ЗША.

Да 70-годдзя вядомага беларускага мастака Аляксея Марачкіна ў Мінску адкрылася выстава твораў з серыі **“Постаці”**, над якой творца працуе ўжо два гады. Былі прадстаўлены 26 выяў знакамітых гістарычных асоб нашай краіны ад Еўфрасінні Полацкай да Эміліі Плятэр.

На карціне **“Еўфрасіння Полацкая”** мы бачым гераіню у не зусім традыцыйным успрыманні, тут яна паказана не манахіняй, а князёўнай, але калі прыгледзецца, на карціне можна адшукаць шмат сімвалаў, якія глыбока раскрываюць вобраз святой.

Арлен Міхайлавіч Кашкурэвіч працуе ў жанры станковай графікі. З'яўляецца ўладальнікам дзясяткаў міжнародных і нацыянальных прэмій за кніжнае афармленне. Ён вядомы таксама і як аўтар графічных ілюстрацый да “Жыцця Еўфрасінні Полацкай”

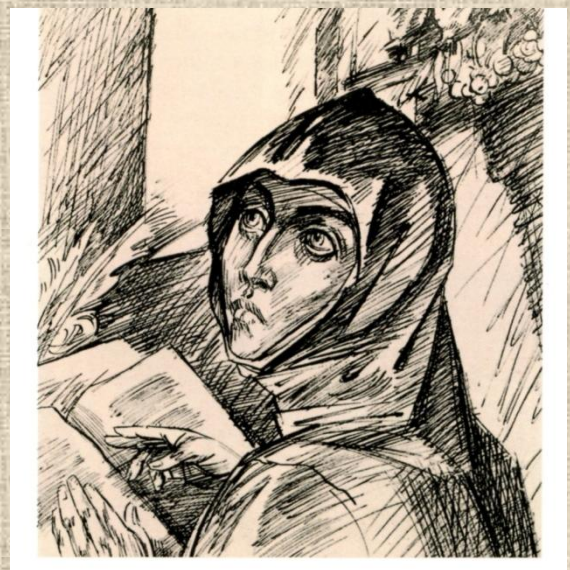

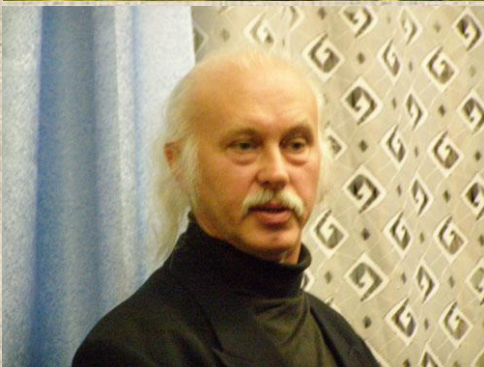
“Ці не было б лепей за гэтае жыццё пастрыгчыся ў манашкі, і быць пад ігуменняй, і слухацца сёстраў, і вучыцца, як Божы страх сцвердзіць у сэрцы сваім і як скончыць жыццё?” І гэтак вырашыўшы, пайшла ў манастыр пакрыёма ад бацькі і маці і ад усіх родных.

“Гора мне, дзіце маё! Што ж учыніла ты мне, пранёшы душы маёй смутак! Што ж раней не сказала ты мне намеру свайго? Дзіце маё салодкае, жаль агортае сэрца маё! О гора мне, дзіця маё мілае! Як абміне тваё харавство спакусы варожыя? Ужо трэба мне плакаць душою маёю аструпянелай да Госпада Бога майго, каб увайшла ты ў Царства Яго!”

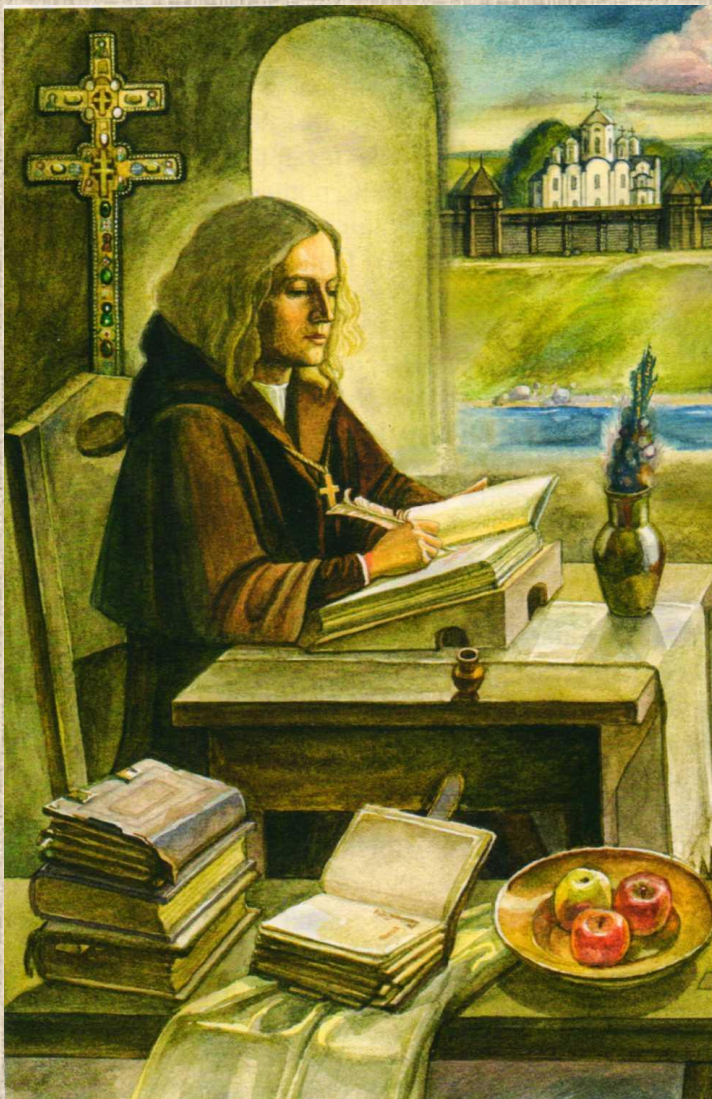
“ І яна ўвайшла туды, і ўчыніла нападзвіжнейшы подзвіг посту, і пачала пісаць кнігі сваімі рукамі, і прыбытак ад продажу іх аддаваць тым, хто папросіць.”

Мікола Купава - сучасны беларускі мастак. Ён нарадзіўся ў нашым горадзе, таму да яго творчасці мы ставімся з асаблівай цікавасцю. Нам добра вядомы ілюстрацыі Міколы Купавы да кнігі казак Уладзіміра Караткевіча "Лебядзіны скіт". Мастак працуе ў галіне кніжнай і станковай графікі, акварэлі, жывапісу.

Цікава, наколькі па-рознаму ён бачыць вобраз святой: на адной з ілюстрацый да кнігі Сяргея Тарасава "Фрэскі" гэта Еўфрасіння - жачына, якая на нейкі час зняла манаскі клобук і, хоць ужо і стомленая, але працягвае займацца перапісаннем кніг, і тут жа мы бачым работу таго ж аўтара, якая ўяўляе сабой ікону з выявай святой.

Вобраз Еўфрасінні Полацкай у скульптуры

Першы помнік беларускай святой быў усталяваны ў 1999 годзе ў Мінску у дворыку БДУ. Гэты помнік адліты з бронзы і ўсталяваны на гранітным п'едэстале. Святая прадстаўлена з наперсным крыжам, пяром і кнігай, хутчэй за ўсё, Бібліяй, у руках. Побач стаіць невялікі столик з паперай і чарніліцай.

Аўтарам помніка з'яўляецца вядомы беларускі скульптар-манументаліст **Ігар Голубеў**, наш зямляк, бо нарадзіўся ў Віцебску. Ён, дарэчы, таксама з'яўляецца аўтарам помніка Уладзіміру Караткевічу, што знаходзіцца ў дзіцячым парку нашага горада.

Другі помнік Еўфрасінні Полацкай быў усталяваны на яе радзіме ў Полацку ў 2000 годзе.

Помнік вышыней у тры метры 20 сант. усталяваны ў цэнтры горада, ен стаіць на скрыжаванні вуліц, адна з якіх вядзе да Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра, дзе захоўваюцца мошчы святой. На гранітным пастаменце мы бачым святую ў манаскім адзенні, у правай руцэ яна трымае крыж, у левай апущанай – ружанец.

Гэты праект таксама выканаў мінскі скульптар, член Саюза мастакоў Уладзімір Голубеў.

Аўтарам трэцяга помніка Еўфрасінні Полацкай з'яўляецца беларускі скульптар-манументаліст, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў **Анатоль Яфімавіч Арцімовіч**, на гэтым помніку Еўфрасіння трымае крыж, на плячах два голубы, напэўна, таму, што сама была голубам міру для палачан, бо, як сведчыць гісторыя, заклікала спыняць братазбойчыя войны і княжацкія сваркі.

Туранская Карына, 9 "Б" клас

Вобраз Еўфрасінні Полацкай у ікананісе

Ікананіс- гэта асобы від мастацтва, якое патрабуе не толькі вызначных навыкаў, але і глыбокага разумення таго, над чым працуе ікананісец і што стварае. Тут важна ўлавіць усе дэталі: погляд, нахіл, кампазыцыю, якія сімвалічна могуць распавесці пра жыццё святога, бо менавіта дзякуючы абразу мы маем жывое ўяўленне пра святую гістрыю. Еўфрасія Полацкая - беларуская святая, заступніца Беларусі перад Богам. З яе абліччам было створана шмат ікон, пачынаючы з дванаццатага стагоддзя. Сёння такія іконы ствараюцца ў сваёй большасці паслушніцамі Спаса-Еўфрасінеўскага манастыра. Калі я шукала матэрыял па тэме, мяне здзівіла, што праца ў ікананіснай манастыра пачынаецца пасля сняданку і працягваецца да вячэрняга набажэнства. Перад пачаткам працы сёстры чытаюць малітвы іх каля шасці ,каб святыя дапамаглі ім у гэтай цяжкай справе.

Раглядаючы абразы, я звяртала ўвагу перш за ўсё на погляд святой – ён заўсёды сур’эзны, засяроджаны, накіраваны наперад, удалячынь, і мы ведаем, што яна сапраўды глядзела ў будучае. І таму сёння, праз дзевяць стагоддзяў, мы гаворым пра яе, просім у яе дапамогі, бачым і Спаса-Ефрасінеўскім манастыр, і адноўлены крыж. На ўсіх іконах святая трымае свой крыж-адзнаку хрысціянскай веры, але часам мы бачым у яе руках кветку. Гэта кветка, як правіла,

пагдавае лілею. З аднаго боку яна можа быць сімвалам цнатлівасці святой, з другога, калі гэта, да прыкладу, папараць-кветка, яна можа быць сімвалам адыходу ад паганства.

Паколькі, як я сказала, іканапіс- гэта асобы від мастацтва, часцей за ўсё аўтар абразоў застаецца невядомым. Аднак я магу сказаць, што адна з самых апошніх ікон з выявай святой напісана **Міколам Купавам**, вядомым беларускім мастаком, які нарадзіўся ў Оршы.

І ў заключэнні дадам, што такім вобразам з выявай Ефрасінні Полацкай моляцца не толькі ў Беларусі. Гэта таксама адна з апошніх ікон, яна была створана беларускім іканапісцам **Аленай Ткачовай** і дастаўлена ў Бельгію беларускімі паломнікамі.

Вобраз Еўфрасінні Полацкай у ювелірным мастацтве

Не абышло вобраз Еўфрасінні Полацкай і ювелірнае мастацтва. Яно прадстаўлена памятнымі манетамі Нацыянальнага банка Беларусі.

Прыкладам можа служыць срэбная манета з залатым рэльефам выявы ўваходу ў келлю і Крыжа Еўфрасінні Полацкай, выпуск якой быў прымеркаваны да 900-годдзя беларускай святой. Манета была ўведзена ў абарачэнне ў 2001 годзе. Яе мастаком з'яўляецца *Святлана Заскевіч*, выпускніца беларускай акадэміі мастацтваў кафедры графічнага дызайну.

Гэтая ж мастачка з'яўляецца і аўтарам манеты "*Крыж Ефрасінні Полацкай*", якая стала пераможцам ў намінацыі "*Самая натхняльная манета*" на міжнародным конкурсе "Манета года 2009", арганізаваным амерыканскім выдавецтвам "Краўзе Паблікейшнс".

Таксама існуе і залатая памятная манета Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь, выпушчаная ў 2008 годзе, якая называецца «*Преподобная Евфросиния Полоцкая*».

У Спаса-Праэбражэнскай царкве доўгі час захоўваўся Крыж Еўфрасінні Полацкай, зроблены **Лазарам Богшам**. Крыж з'яўляўся адной з галоўных святынь Полацка. У 1941 годзе шэдэўр ювелірнага мастацтва захоўваўся ў Магілёўскім краязнаўчым музеі, адкуль знік пры нявысветленых абставінах. У 1992 годзе было прынята рашэнне аб аднаўленні Крыжа Еўфрасінні Полацкай. Гэту справу даручылі **Мікалаю Кузьмічу**, таленавітаму беларускаму ювеліру з Брэста. Ён не раз паказваў свае выставачныя працы ў Расіі і Германіі, дзе яны заўсёды суправажаліся захопленымі водгукамі прафесіяналаў і шчырай

цікавасцю публікі.

Але для стварэння копіі Крыжа
Еўфрасінні Полацкай неабходна было
валодаць унікальнай тэхнікай
старажытнавізантыйскай
перагародчатай эмалі, якая была на
той час амаль невядомай. Мікалай
Кузьміч быў у разгубленасці, ён ня
ведаў, з чаго пачынаць. Навуковых
даследаванняў ў яго на той час не было,
а ўяўленні аб Крыжы Прападобнай
Еўфрасінні Полацкай ён меў зусім
прыблізныя. І мастак адправіўся
вандраваць па Святой
Зямлі, паўтараючы подзвіг Еўфрасінні
Полацкай. Там ён шмат хадзіў па
розных музеях, размаўляў з
навукоўцамі і гісторыкамі, там жа былі
закуплены каштоўныя камяні для
вырабу Крыжа.

Калі ён вярнуўся дадому, ён зноў
прыступіў да працы. Але карыстацца
сучаснымі тэхналогіямі ён не меў
права, а старадаўніх не ведаў.

Аднак зусім выпадкова ў лютым 1996
года ў сне ён знайшоў гэты страчаны
спосаб, і ў 1997 годзе праца над стварэннем
Крыжа, якая працягвалася пяць год,
была скончана. Усе праваслаўная святыня
была асвечана і ўстаноўлена ў Полацкім
Спаса-Еўфрасіннеўскім манастыры.

Нікалаенка Вікторыя 9"Б" клас

**Вобраз Еўфрасінні Полацкай у паэзіі
Навум Гальпяровіч**

*Веі замружу, і ўбачыцца вечар,
Белая цэркаўка тоненькай
свечкай,*

*Гнёзды шпачыныя над
Палатой,*

Цені дубоў над халоднай вадой.

*А за стагоддзямі ў прыцімку
сінім,*

Вочы зямлячкі маёй,

Еўфрасінні.

Цмяна бялее на кнізе рука,

Б'еца аб шыбу агонь матылька.

Полацк раўляны, малінавы звон...

Хто ты? Ці мроя, ці ява, ці сон?

Можна, твой майстар на холод муроў

Выплснуць здолеў гарачую кроў,

Позірк праменны, дыханне надзей,

Каб засталася святло для людзей?

Што ты хацела на роднай зямлі?

Ды цішыня. І стагоддзі прайшлі.

Толькі вось цэркаўкі белы пажар,

Толькі аблокаў навольных цяжар.

Толькі прымроіцца ў прыцемку сінім

Позірк зямлячкі маёй Еўфрасінні.

Сяргей Грахоўскі

ПАЛАЧАНКА

*Неба вясной залатое і сіняе,
Вецер пялёсткі кружыць на
плошчы.*

*Некалі Полацкаю Ефрасінняю
Тут называлі струхлелыя мошчы.*

*Некалі тут гадаваліся княжычы,
Білі паклоны сівыя манахі,
Стражнікі, рукі вярхоўкамі вяжучы,
Прадзедаў нашых цягнулі на плаху.*

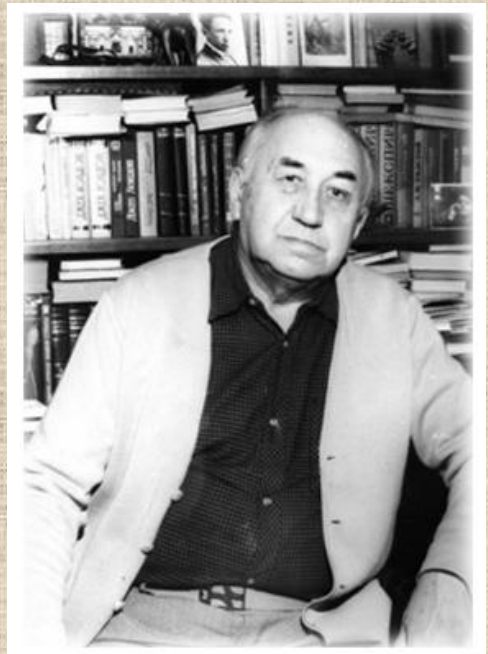
*А неба было і тады залатое,
У буйнай расе прачыналіся ранкі,
Ды плакалі горка над Палатою,
Ломячы рукі ў бядзе, палачанкі.*

*На Полацк ішлі чужаніцы вайною –
Крышыліся коп'і, ўзрываліся танкі,
А горад стаяў і стаіць над Дзвіною,
І песні пяюць пра яго палачанкі.*

*Каштаны і ліпы
шумяць над бульварамі,
Да раніцы сыплецца снеў салаўіны,
Ідуць у Задзвінне шчаслівымі парамі
Насустрэч світанню
патомкі Скарыны.*

*Ступаючы мякка па стоптаным верасе,
Каханую любы заўсёды сустрэне
На вежавым кране, на сонечным беразе,
У першай, яшчэ не закончанай змене.
У вочы зірне, залатыя і сінія,
Што ззяюць, як росы ліпнёвага ранку,
І скажа: “Дзень добры табе,
Ефрасіння.”*

*“Дзень добры”, – адкажа яму
Палачанка.*

Васіль Жуковіч

ЕЎФРАСІННЯ ПОЛАЦКАЯ

*У прачыстае князёўны
зорны лёс, такі цудоўны!
Шлях ёй з многасці дарог
паказаў нібы сам Бог.
Крывічанка Еўфрасіння,
край жыве пад небам сінім
і пад небам залатым
з вобразам тваім святым.*

*Еўфрасіння, ты – святая;
слава добрая твая
у стагоддзях вырастае,
зоркай свеціцца імя.*

*Як не будзе ў душах ладу,
цёмната пакажа ўладу...
Супраць цемры, цёмнаты
запаліла свечку ты.
Еўфрасіння-палачанка,
неўміручая заранка,
храм святла – твой верны дом,
стала ты сама святлом.*

Алесь Звонак

ЦЕНЬ ЕФРАСІННІ

*Па руінах разбураных келляў,
Там, дзе зеўраюць з трэшчын
вякі,
Я спускаўся ў твае падзямеллі,
І спалохана ў пальцах
трымцелі
Свечак доўгія языкі...*

*Пачарнелыя глыбы скляпенняў,
Лабірынты бясконцых хадоў
Праглыналі дрыготкія цені...
Быў як мудрасці сімвал нятленны –
Сцёрты надпіс далёкіх гадоў.*

*Сустракалі няветліва госця,
Не ўставалі з сатлелых грабніц
Мудрых продкаў пажоўклыя косці...
А жылі ж, пракліналі кагосці,
Перш чым пасці закутымі ніц.*

*Пахла воскам у прыцемку сінім.
І здавалася з дна тайнікоў
Свецяць вочы Вялікай Княгіні...
Гэта здань твая, Ефрасіння,
Мільганула з глыбінь вякоў!*

Васіль Зуёнак

АПОШНЯЯ МАЛІТВА ЕФРАСІННІ ПОЛАЦКАЙ

*Я крывінка твая – крывічанка,
Я былінка твая – палачанка,
Як над пожняй тужлівая чайка,
Я лячу да цябе, Радзіма,
Са святога Ерусаліма.*

*Я лячу, ды не маю сілы
Узляцець, бо аслаблі крылы,
А не хочацца ж так у магілу –
На святой хай сабе – ды чужыне:
Смерць, як рай, у сваёй дамавіне...*

*Мне б тады – і жыццё не віною,
Што не сплачана цяжкай цаною,
І агні б сплывалі Дзвіною,
Як грахі мае, як правіны,
Прад табой, маім сонцам адзіным.*

*Я крывінка твая – Ефрасіння,
Нада мной неба сіняе-сіняе,–
Ападаюць крылы знясілена...
Забяры мяне, Маці, Сястрыца,
Ці прышлі хоць жменьку зямліцы...*

Алег Лойка

ЕФРАСІННЯ ПОЛАЦКАЯ

*Сонца над брамай без руху.
Манастырская брама.
Неспатольная скруха,
Безвыходная драма.*

*Мір табе, Ефрасіння!..
Посах твой не прыстане,
Над Іярданам сінім
Скончыцца выпрабаванне.*

*“Прэч, мірскія спакусы!..
Вечная Богу слава!..
У раба Ісуса
Волі шукае Прадслава,*

*Праўды шукае, міру
І жывым, і магілам,
Шчасця – ніцым, сірым,
Бедным, галодным, хілым.*

*Над Іярданам сінім
Скончыцца выпрабаванне...
Мір табе, Ефрасіння!
Посах твой не прыстане.*

*Сонца над брамай без руху.
Манастырская брама.
Неспатольная скруха,
Чалавецтва драма.*

Людміла Рублеўская

ЕФРАСІННЯ

(Балада аб жаночай волі)

На фрэсках лік яе жаўцее,
Сухі, як ліст, і гошы цяжка...
Прадслава, унучка Чарадзея,
Упарта хоча стаць манашкай.

“Навука дзеўку папсавала!” –
Старыя па вуглах скуголяць.
Але яна была Прадславай!
А слава вымагае волі.

Счарнеў аж з твару
горды бацька.
Жаніх гульбою ганьбу глушыць.
А маці!..
Што ж казаць пра маці...
А слава да таго ж –
і мужнасць.

Жанкі!
Такі наш выбар будзе
Паўсюль, няўмольна і адвечна:
Ці – крыж на маладыя грудзі,
Ці – церам з цемрай чалавечай.

Балюча нам даецца воля.
Заплаціш мужнаю душою.
А дзеці?!
Што належыць болей –
Сваё радзіць?
Вучыць чужое?
І што на што мяняць не варта –
Ні адгадаць,
ні прадугледзець...
...Прадслава хоча стаць упарта
Святой –
і вольнаю, як вецер.